

Velkí i malí pomocní duchovia na Vianoce

Gerda Scheer-Krugerová

Pred niekoľkými rokmi bolo zriedka možné hovoriť o anjeloch a ešte menej o pôsobení elementárnych bytostí, týchto veľkých i malých duchov, pomáhajúcich ľuďom. Moderné ľudstvo je však aj dnes do značnej miery choré skutočnosťou, že takýmto duchovným skutočnostiam bráni na jednej strane materialistické myslenie a na druhej strane predsudky povier. Až z času na čas túžba po Bohu, ktorá bola úplne vtlačená do podvedomia, opäť ustúpi. To, čo zostalo v srdci každého človeka s trblietavou iskrou, bolo tak zakryté tisíckami vonkajších vecí, každodenných myšlienok a túžob, že zámerná viera v duchovný pôvod hmotného sveta, a teda vo večné jadro samotného človeka, bola takmer úplne udusená. Len niekoľkým sa podarilo udržať si vnútorné večné svetlo ako malý plamienok nádeje pre ľudstvo. A tak ako v čase Ježišovho pozemského života, nebol to vždy povoláný, kto udržoval túto vieru v budúcnosť živú v srdciach ľudí. Koniec koncov, materializmus sa zmocnil každého.

A tak niet divu, že kresťanské sviatky skĺzli takmer výlučne do zdania a dokonca aj kedysi vrúcny sviatok Vianoc sa stal skôr sviatkom darov a obchodu než zasvätením narodenia Ježiša. Len kúsok po kúsku ľudia otvárajú tomuto duchovnému, najposvätejšiemu a najspásonosnejšiemu tajomstvu Kristovho narodenia na zemi pochované jadro svojich túžobných srdc.

*Hoci by sa Kristus tisíckrát narodil v Betleheme,
keby nebol vstal z mŕtvych, ako chceš byť oslobodený?*

Tieto slová sú výzvou pre všetkých, pre celé ľudstvo a táto výzva musí udrieť na dvere našich srdc, čím dlhšie materializmus rozširuje svoju nadvládu. A pred ne môžeme dať ďalšie slová:

*Keď vyženieš nepokoj, keď sa stíšiš,
svätý Michal okamžite zvrhne draka z neba*

Dnes viac ako kedykoľvek predtým záleží na tom, aby človek z vlastnej slobodnej vôle vyšiel v ústrety božskému, aby sám urobil to, čo je v jeho silách, aby sa stal hodným Kristovej lásky, milosti a spásonosnej pomoci.

Všade okolo nás žije a pracuje veľké množstvo nebeských duchov a ich pozemských služobníkov, ale chýbajú nám orgány, aby sme ich vnímali. Šelma Lagerlöfová vo svojom rozprávaní "Svätá noc" opisuje, ako zatvrdnutý pastier nemôže dostať odpoveď na svoju otázku po mimoriadnom zázraku, kým ho sám nenájde. Ale pretože sa odpútava od svojho trpkého každodenného života, vydáva sa na cestu a prináša malú obeť, vidí tiež, že anjeli spievajú všade okolo neho a zvestujú celému svetu: "Nebeské kráľovstvo je blízko. Lebo dnes sa vám narodil Spasiteľ, Kristus Pán." Dieťa Ježiš, Kristus sa chce zakaždým znovu zjednotiť so zemou a jej obyvateľmi. V rytmickej zmene ročných období, v najtemnejšom, najchladnejšom a najbiednejšom čase, hľadá príbytok v našom "Betleheme", v "jasliach" nášho srdca.

Ako každé narodenie dieťaťa, aj toto si vyžaduje prípravu a obdobie očakávania. A tak ako to nastávajúca matka dokáže rozpoznať, ak je pozorná, aj dnes môžeme opäť vnímať, ako prichádzajúce dieťa tajomne predznamenáva svoj duchovný kúpeľ. Predtým, ako Mária začala počať dieťa, pristúpil k nej anjel a oznámil jej vedomie, ktoré musela cítiť v sebe, ale ešte nemohla pochopiť svojou pozemskou myslou. Ale ako odpoveď na citelnú Božiu blízkosť, v najhlbšej pokore, sa dobrovoľne oddala duchovnej činnosti.

To, čo sa stalo biografiou tejto vyvolenej individuality, je zároveň veľkým vzorom ľudskosti pre narodenie Krista, v ktorom každý človek môže rok čo rok cvičiť vo svojej duši a tak ju posilňovať. "Ako zbavený mágie cítim duchovné dieťa v lone duše."* Takto to vyjadril Rudolf Steiner v Mentálnom kalendári. Tak ako sa kedysi anjel priblížil k Márii, približuje sa aj k nám v adventnom období. Chce nám ohlasovať Božiu blízkosť a ako Kristov posol dúfa v otvorené srdcia.

Ale nie sú to len anjeli, veľkí Boží poslovia, ktorí nás volajú, aby sme prežívali Vianoce. Aj oni majú svojich menších poslov, pobočníkov duchov, ktorí sú predurčení božským otcovským základom slúžiť človeku a zemi. Dirigent, ktorý študuje orchestrálnu kompozíciu, alebo ju možno aj sám skomponuje, potrebuje rôznych pomocníkov, aby bolo jeho dielo viditeľné, počuteľné. Predovšetkým používa vlastné údy, ktorými vedie a snaží sa oživiť to, čo je vnútorne pred jeho duchom. Ak sa však jeho vnútorná skúsenosť má stať počuteľnou a viditeľnou pre ostatných, hráči sú tiež potrební, aby vibrovali a rozozvučali hmotný svet vo svojich nástrojoch. Títo "hráči", ktorí v súlade s posolstvami, ktoré k nim prenikajú cez vyšších duchov, cez členov Stvoriteľa, prebúdajú hmotný svet všade okolo nás k životu, tónom, farbám a tvarom, títo "hráči" sú tým, čo nazývame elementárnymi, elementárnymi bytosťami. Sú v elementárnej ríši, v elementárnej ríši pozemského života, aktívnych, výkonných orgánov božskej vôle. Sú úplne zakorenení vo svete hmoty a rovnako ako všetky tvory, túžia po oslobodení. Aby ľudstvo mohlo mať pre svoju pozemskú púť

Aby boli bytosti s najnižším služobníkom nezávislé od materiálneho základu oživeného pozemského sveta a dokonca aj od vlastného života, museli prevziať čiastkové úlohy v tejto oblasti a venovať sa starostlivosti a formácii. Ak si dnes "osvietený" človek myslí, že výskumom čísel, atómov, génov atď. objavil základ sveta, potom je to rovnaká "múdrosť", ako keby si niekto myslel, že našiel pôvod hodín pri pohľade na funkciu hodinového stroja. V oboch prípadoch bytosti, ktoré vec vymysleli, a ostatní, ktorí sa o ňu starajú, stoja v pozadí. Bez hodinára nie sú hodiny, bez Stvoriteľa nie je svet a všade sú správcovia potrební, aby

spôsobili realitu. Teraz je čas, aby sa ľudia znovu prebudili a vymenili svoj mŕtvy, mentálne zabíjajúci pohľad na svet za živý, vnútorne sa obnovujúci pohľad na svet. Každý služobník chce byť raz vyslobodený a každé slovo vďaka v tomto zmysle je už vyslobodením. "Drahé dieťa, ó, prosím, modli sa za zhrbeného muža," spieva jedna detská pieseň z "The Boy's Magic Horn". Ak na to budeme zabúdať, služba lásky sa jedného dňa zmení na svoj opak.

To, čo bolo kedysi životodarným darom, sa stane život ničiacou katastrofou. Ako blízko sme k tomu, môžeme dostatočne jasne vidieť na znakoch zániku v našom storočí. Ako sa môžeme postupne opäť priblížiť k týmto malým pomáhajúcim duchom v prospech všetkých, ako môžeme znovu získať aspoň podozrenie na pochopenie?

Vianoce nám v tom môžu byť obzvlášť nápomocné. Konajú sa uprostred najhlbšej zimy, v najtemnejších hodinách roka. V miernom pásme našej krajiny, kde môžeme tak jasne zažiť štyri ročné obdobia, je to veľmi obrazná korešpondencia so skutočnými udalosťami tohto kresťanského sviatku. Je ťažké zažiť tento spôsob na iných kontinentoch. Dnes sa však môžeme naučiť myslieť ľudským spôsobom a vnútorne prežívať, čo sa deje v jednej časti zeme, aby sme z nej poznali skutočný obsah, ktorý sa vzťahuje na všetkých. V tomto zmysle môžeme chápať aj posolstvo: «Kristus je Boh všetkých národov». V našom

prežívaní ročných období máme pravdepodobne možnosť sprevádzať vplyv elementárnych bytostí prostredníctvom pocitov, a tak ho opäť uchopiť v našej myslí. V lete zažívame, ako sa naša krajina rozširuje. So žiarivým teplom slnka sa zdá, že celá bytosť Zeme je uvoľnená a vtiahnutá do svojho okolia. Keď sa vzduch začne chvieť svetlom a teplom, môžeme cítiť, ako zem rozširuje svoju dušu. Priamo vytiahne vašu vlastnú dušu z tela. My sami si doprajeme živly, teplé slnko, pohybujúci sa vzduch, studenú, tečúcu vodu a pri cestovaní z hory na horu skalnatý prvok zeme, ktorý sa rozširuje od jari do jesene s rastom krásneho sveta rastlín. Na jednej strane nás ťahá von, ale zároveň stojíme ostražití pred touto skúsenosťou živlov. Zdá sa, že Zem sa oddáva pokojnému letnému spánku, pretože jej vnútorná podstata prúdi akoby v snoch v nekonečnej rozmanitosti von do vesmíru, ktorý ju vrúcne a láskyplne obklopuje.

V zime máme opačný obraz. Zem sa doslova opäť sťahuje v dlhom čase tmy a chladu. Naozaj sa znižuje. Vegetácia ustupuje, vplyv prvkov nadobúda úplne inú formu. Zem a voda zamrznú, stuhnú a zatvoria. Vzduch stojí nad nimi studený, alebo búrka zmetie všetko, čo nie je pevné alebo sa odváži príliš ďaleko do vesmíru. Predovšetkým expandovaný prvok tepla ustupuje čoraz viac do pozadia s ubúdajúcim slnkom, až v najhlbšej zime takmer vyzerá, akoby mal úplne zmiznúť. Zdá sa, že naša krajina sa úplne stiahla, "prebudila", ako ju nazýva Rudolf Steiner, porovnávajúc ju s naším sebavedomým bdelym stavom. Kde je živá podstata krajiny, kde zostávajú jej mnohostranné, herecké kvality? Životné sily sa prejavujú v nekontrolovateľnej vegetácii, duševný život, ktorý tak bzučí a spieva, kričí a skáče v šelmách, akoby sa skrýval v sebe v tichu zimy. Dokonca aj človek sa ukrýva v úkryte pod ochranou svojho domu. Nie je však bdely a aktívny ako v lete; skôr drieme, jedáva pri teplom sporáku, číta, rozpráva, pletie, ak sa nenechá unášať náhlivosťou aktivity, príliš choré z našej civilizácie. V skutočnosti čas hlbkej zimy ponúka človeku najlepšiu príležitosť prísť k sebe, ako zem, nie v bdelej činnosti, ale naopak, v načúvaní tomu, čo sa deje v skrytom tichu. Čo môžeme zažiť, keď spochybňujúco počúvame tajomný vnútorný svet našej vlastnej duše, a teda dušu našej

Matky Zeme a vesmír, ktorý ju obklopuje? Ani veselé hlasy vtákov, ani fúkajúca vôňa kvetov, ani výkriky páriacich sa zvierat, ani takmer vytie hrajúcich sa detí, sa nedostanú k spochybnúcej ľudskej duši. Sú to oveľa jemnejšie hlasy, ktoré môžeme vnímať iba srdcom. Kto je aspoň trochu obdarený sluchom básnika alebo malého dieťaťa, bude v tomto čase počuť z hĺbín zeme viac ako jeden tichý tón, viac ako jeden tajomný zvuk, zatiaľ čo vonku sme zahalení hmlou a zimným pokojom.

Celý ten letný život pokračuje teraz, keď vstúpil do vnútra zeme. Nemali by sme začiatok jari a leta, keby mu nepredchádzali jesenné procesy umierania a všetka starostlivosť a nová príprava pod povrchom zeme v zimnom období. Všetky elementárne bytosti dobrých a menej dobrých zásob, ktoré sa v lete venovali vonku na slnku, vo vzduchu, vo vode a v povrchovej sfére zeme, teraz pracujú predovšetkým na zachovaní a transformácii pozemského organizmu. Procesy otepľovania, prevzdušňovania, zvlhčovania a kryštalizácie musia byť teraz kultivované a organizované vo vnútri. To, že elementárne bytosti využívajú celú ríšu malých zvierat, nie je, ako sme videli, dôkazom neexistencie takýchto duchov, ale znakom ich spolupráce so všetkými bytosťami na Zemi. Táto práca v oblasti pôdy je hlavnou úlohou pozemských duchov, škriatkov alebo škriatkov. Každý robotník musí a chce pochopiť svoje remeslo, a tak je to aj s týmto národom trpaslíkov, o ktorom naše ľudové rozprávky tak často rozprávajú. Sú to inteligentné stvorenia. Ich "veľké, poznávajúce oči" a "laktovo dlhá brada" obrazne svedčia o ich schopnosti pochopiť s krištáľovou jasnosťou to, čo

ako duchovný prototyp je ukrytý vo vonkajšom fenoméne. Svojimi pocitovými orgánmi presahujúcimi samých seba, konkrétne bradu, ale aj vysokou špicatou čiapkou, sú schopní vnímať to, čo k nim "prúdi" (ako hovorí Rudolf Steiner) od vyšších duchov ako spomienku na rastlinnú esenciu, ktorej vonkajšiu formu treba prebudiť a kultivovať. Toto zimné tajomstvo je myslené, keď rozprávka o "ďatľoch" rozpráva, ako títo malí muži nechali jahody rásť pod snehovou pokrývkou. O zlých trpaslíkoch, ktorí neplnia svoju vlastnú úlohu, ale "kradnú" ostatným svoje "poklady", medveď hovorí dievčatám v rozprávke o "Belosti a ruženci", že v zime sa nemôžu vymaniť zo zeme, ale na jar, "keď slnko roztopí a zahreje zem, idú na povrch .. ". Stále podvedome zažívame letný výdych Zeme a jej elementárnych bytostí. Skutočnosť, že s dotykom zeme sú tieto bytosti opäť zachytené vo väzbách pozemského organizmu zimu čo zimu, preniká do nášho vedomia ešte menej. Potom, keď rastliny opäť vyklíčia, jednoducho to pripisujeme svetlu a teplu, bez toho, aby sme mysleli na bytosti, ktoré v nich pracujú.

Keby sme stále mali oči a uši detí, šťastne by sme vkĺzli s trpaslíkmi Snehulienky do krištáľových jaskýň hôr a počas svätých nocí by sme zažili, ako kamenné kvety roztrhanej temnoty vnútorne žiaria. Tieto drahokamy sa ľudovo nazývajú "anjelské oči". V súlade s tým Rudolf Steiner opisuje, ako chytré elementárne bytosti Zeme vždy vkĺznu do zakorenených a kovových žíl a kryštálov a sú jedným veľkým okom a uchom, aby vnímali posolstvá vyšších elementárnych bytostí a anjelských bytostí pôsobiacich z vyšších sfér. Takto sa pred nami môže objaviť živý obraz aktívnej spolupráce veľkých a malých duchov sveta.

Ale čo má tento život elementárnych bytostí spoločné s naším kresťanským sviatkom Vianoc? Takmer nikdy sa v rozprávkach neopisuje priame spojenie týchto bytostí s kresťanskými motívmi. Nepriamo sa však takéto znaky objavujú veľmi často a sú vždy

spojené s osobou. Od jeho správania závisí radosť alebo hnev, dobré alebo zlé konanie týchto nižších duchov: či im dá chlieb a víno, alebo ich jednoducho zahrnie do svojej lásky k blížnemu. Pretože oni sami sú čisto duchovnými bytosťami, vôbec sa im nepáči strnulý, nepreniknuteľný hmotný svet, do ktorého sú očarení. Sú to myšlienkové deti anjelov, ako by sme to mohli povedať, a túžia sa vrátiť do svojho duchovného domova. Ale tiež vedia, že touto cestou sa môžu vydať len vtedy, ak splnili svoje úlohy na jednej strane a ak nájdu pomocníkov medzi ľuďmi na strane druhej. Kvôli nim sú stlačené do tejto látky, ktorá je pre nich taká cudzia a nechutná. A tak ako človek môže nájsť v Kristovi svojho Spasiteľa, keď sa k Nemu obráti, tak je úlohou človeka zachrániť užitočné bytosti, ktoré stoja pod ním. Tým, že o ne žiadame, spoznávame ich, rozvíjame súcitiť a vďačnosť za ich nevyhnutnú službu, môžeme ich tiež krok za krokom oslobodiť.

Malá rozprávka "Elfovia" rozpráva o tom, ako títo malí muži každý večer dokončujú obuvníkovu prácu. Jednoducho povedané, je opísané tajomstvo postupnej spásy. Obuvník a obuvník sa spočiatku pýtajú, kto by mohli byť tajní pomocníci. Potom zostanú v noci hore, aby ich objavili a pozorovali. Nakoniec, keď odhalia "nočné tajomstvo", poďakujú sa. "Nahým mužom" dávajú krabicu svojej lásky. Oslobodené a šťastné tieto užitočné bytosti tancujú z dverí, ale ich požehnanie navždy zostane v dome šveca. Mohli by sme zväziť túto rozprávku na Vianoce. Obuvník, ktorým sme my všetci, trpí nedostatkom; O polnoci - možno aj o polnoci v roku - sa objaví obuvník a obuvníkovu tajomstvo a nakoniec namiesto práce položia na stôl dary lásky: ako dary pastierov pri jasliach.

To, čo oslavujeme na Vianoce, nie je starý spomienkový obrad, ktorého obsahom je nejaká minulá udalosť. Každý rok, keď sa zem opäť nadýchne a pod snehovou pokrývkou sa stane žiarivým kryštálom, duchovia vesmíru sa k nám opäť skláňajú ako poslovia osobitnej blízkosti Krista. V tomto čase nebeskí duchovia a pozemské bytosti vždy prežívajú tajomstvo svätej noci zjednotení so zemou: Boh sa stal človekom, spojil svojho ducha s duchom zeme, dal svoje telo, svoju krv tejto planéte. Stvoriteľ všetkého života premohol smrť a dal všetkým budúcim novú silu životu a vzkrieseniu. "Nevidia to ľudia?" pýtajú sa elementárne bytosti znova a znova, "či nevidia, ako zem, keď je navonok uzavretá, kvitne a žiari Kristovým svetlom, najmä v najsvätejších nociach roka?" Nebeské a pozemské bytosti volajú k človeku vianočné posolstvo, dúfajúc v pochopiteľnú odpoveď, ktorá sa pre nich stane skutočným duchovným chlebom. Ale pokiaľ ľudia zbierajú prácu všetkých týchto užitočných bytostí bez otázok, egoisticky využívajú všetky prvky, bez súcitu, bez vďačnosti, bez jedinej myšlienky na tento živý svet ducha, nebudú schopní dospieť k skutočnému zážitku Vianoc. Všetky tieto bytosti túžia po našom poznaní, po uznaní. Chcú sa podeliť, chcú sa zúčastniť na udalosti, ktorá je v najvyššom zmysle slova sviatkom ľudskej vysviacky. V tomto storočí sa teraz stala vážnou otázkou prežitia, či sa ľudia uzavru pred duchovným svetom, alebo či budú ochotní, s vďačnosťou a spoločnou zodpovednosťou, svojej slobodnej vôle poznať, otvoriť sa Kristovej milosti, ktorá sa snaží dotknúť všetkých duchov sveta. Svetlá, koledy z CD a veľké darčeky vianočné sviatky nezabezpečia, skôr ich zničia. "Stačí, ak mať oči, ktoré vidia Božiu nádheru." Týmito slovami zvierat Lagerlöfová uzatvára rozprávanie.

K tejto Božej nádhere patrí nielen podivuhodná príroda, ktorú tak naliehavo musíme chrániť, nielen veľký svet chórov anjelov, ktorí nad ňou vládnu, ale aj mnohostranný svet malých

elementárnych bytostí v zemi, vode, vzduchu a svetle. Je to hlboký a skutočný obraz a žiadna detská hra, pretože do miestnosti vyzdobenej Vianocami prinášame zlato lesknúcich sa anjelov a zemitých škriatkov, žiariace sviečky, všetky druhy koreňov a trblietavé kryštály. Svetlo Kristovo chce preniknúť všetko. Je však tiež načase, aby už nezostala len obrazom, ale aby ju niesol vážny zmysel pre pravdu. Len toto naplní nás a naše deti. Vážna láskyplná myšlienka na všetky tieto Vianoce priateľské užitočné bytosti sa stane spásnym darom nielen pre nich; Môžeme tiež zažiť, že ako poznávajúce stvorenia preberáme väčšiu zodpovednosť a prispievame viac svojím vlastným podielom, pocitované požehnanie príde ako odpoveď s vďačnosťou oslobodených duchov sveta a vrhne svetlo na našu vianočnú skúsenosť.

"Ak nie ste ako deti, nevojdete do kráľovstva nebeského" – tieto mnohé Kristove slová možno v tomto zmysle chápať aj ako výzvu pre nás: ak sa ako deti znovu naučíme objavovať svet otvorenými zmyslami, hľadať, počúvať a veriť tomu, čo nám hovorí naše srdce, môžeme "vojsť do kráľovstva nebeského". Predovšetkým v tomto tichom a najsvätejšom období roka cítime, že Boh sa zjavuje na výsostiach, zjednocujúc sa s pokojom, ktorý prináša do srdc ľudí, ktorí sa mu otvárajú v dobrej vôli, každý rok a znova.